

Fecr Yayınları: 168

ALLAH İLE BULUŞMA
NAMAZ

Celaleddin SİPAHİOĞLU

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
NY MATBAACILIK YAYINCILIK
KAĞITÇILIK TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ.
Ostim OSB Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0533) 591 86 17 (Sertifika no: 50732)

1. Baskı: Nisan 2012
2. Baskı: Ocak 2013
3. Baskı: Nisan 2022

ISBN: 978-625-8005-67-7

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mahallesi Boyacılar Sokak No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

ALLAH İLE BULUŞMA
NAMAZ

Celaleddin SİPAHİOĞLU

Ankara 2022

Celaleddin SİPAHİOĞLU

27 Şubat 1958 yılında Kayseri'de dünyaya geldi

1977 yılında Kayseri İmam Hatip Lisesini bitirdi.

1982 yılında Erzurum İslami İlimler Fakültesini bitirdi.

Kur'an'a Göre Hz. İbrahim ve Tebliğ Metodu isimli kitabını 1995 yılında yayımladı.

Müslümanca dergisini çıkardı.

Hâlen Kayseri Birlik FM radyosunun yöneticiliği ve programcılığını yürütmektedir.

Celaleddin Sipahioğlu, evli ve altı çocuk babasıdır.

e-mail: celaleddinsipahioglu@gmail.com

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ-----	7
Varlık Sebebi -----	10
Dünya Hayatı Uğranılan Bir Gölgektir. -----	12
Dünya Hayatı Müminin Vuslat Yürüyüşüdür -----	13
İbadetler Allah İle İrtibatın Tazelendiği Eylemlerdir. -----	15
Allah'tan Geldik Allah'a Gideceğiz Ayeti Müminler İçin	
Bir Yol Haritasıdır. -----	17
Sorumlu Kimdir -----	19
Bilginin Kaynağı-----	22
Hayat Bilgisi -----	25
İnsan Tüketici Midir? -----	29
EZAN -----	31
İlahi Kurtuluş Çağrısı -----	33
Ezanı Şuur İçinde Nasıl Dinleyebiliriz -----	34
Ezan Duası -----	39
ABDEST -----	41
Abdest Bir Arınmadır -----	43
Abdestin Farzları -----	44
Abdestin Sünnetleri -----	45
Duyarak Hissederek Abdest Alma -----	48
NAMAZ -----	59
Salat -----	61
Namazın Vakit Belirleyiciliği-----	62
Namazın Hayattaki Yeri -----	65
Müminin İbadet Anlayışı İle Yaşaması Nasıl Olabilir-----	67
Okuma Parçası: Bu Ben Miyim Allah'ım? -----	75
Namazın Tamamlayıcısı Olan Şartlar -----	79
Görünen Temizlik (Necasetten Temizlik) -----	79
Manevi Kirlere Arınma (Hadesten Taharet) -----	81
Avreti Örtmek-----	83
Namaz Bir Yüzleşmedir -----	85
Namaz İnsanı Boş ve Kötü İşlerden Alıkoyar -----	88

Kâbe'ye Yönelmek -----	89
Vakit -----	91
Kamet -----	93
Niyet -----	94
Namaz Esnasında Ne Dediğini Bilmek Önemlidir -----	95
İbadetleri Sevap Kazanma Adına Yapmakla Allah İçin Yapmak Arasındaki Fark -----	96
Namazın Tamamlayıcısı Olan İçsel Anlamlar -----	98
Kalp Huzuru -----	98
Kalp Huzurunu Sağlamanın Yolları -----	101
Düşünceleri Kontrol Altında Tutabilme -----	103
Anlayış -----	105
Allah'ın Büyüklüğünün İfade Edilerek Hatırda Tutulması -----	106
Sakinme (Huşu) -----	108
Ümit -----	109
Utanma (Hayâ) -----	111
Namaza Başlangıç -----	112
Namazda Kaim Olmak -----	112
Okuma (Kıraat) -----	113
Kıraatte Acele Etmemek Gerekir -----	117
Allah Önünde Boyun Eğmek (Rükû) -----	118
Allah'a Teslim Olmak (Secde) -----	118
Allah'ı Sena Etmek ve Beklentileri Dile Getirmek (Tahiyyat) -----	119
Tarih Şuuru -----	120
Namazın Vacipleri -----	121
Namazın Edepleri -----	123
Namazı Bozan Şeyler -----	124
Namazla İlgili Diğer Bazı Konular -----	125
Namazın Mekruhları -----	126
Şuur Hâlinde Namaz Kılmak -----	131
TESBİHAT -----	149
Namazların Sonunda Yapılan Tesbihat İle İlgili Bir Kaç Bilgi -----	153
Bilinç Hâlinde Bir Tesbihatın Nasıl İcra Edilebileceğine Bir Örnek ---	154
DUA -----	161
SON SÖZ -----	173

ÖN SÖZ

Hamd, âlemlerin Rabbi, Rahman, Rahim ve din gününün sahibi Allah'a aittir.

Salatü selam, örneklerin en güzeli, mükemmel insan, lider, peygamber, baba, eş ve arkadaş olan Muhammed'e (s.) ve cefakâr, vefakâr ailesi ve kıymetli arkadaşlarına olsun.

Modern dünyanın insanlığa kazandırdığı maddeci anlayıştan İslam dünyası da payına düşeni aldı. Maddecilerin madde ile mana arasındaki ilişkiyi anlamaları mümkün değilken, Batı'dan etkilenen ve ekonomik değerler itibarıyla yükselen ülkemiz Müslümanlarının da madde ile mana arasında bir köprü kuramaması ve bu ilişkiyi yanlış anlaması söz konusu oldu.

Dinin ana kaynaklarının dili ile sorunlu olan ülkemiz Müslümanları, dini anlama konusunda kendilerine empoze edilen anlayışlarla, öğrenme konusunda da pek istekli olmadı. Başkalarının bilgileriyle yetinen, dünyasını garanti altına almış, artık zamanlarda dine vakit ayıran Müslüman tiplmesi meşru hâlde gelince, insanların din adına öğrenici, merak edici özelliği de ön plana çıkmadı.

Bu dinin mensuplarının, ilk emri "*oku!*" olan bir Kitap ve "*Kalem ve onun yazdıklarına yemin olsun!*" diyen bir Rabbe sahip oldukları için tabir caizse yatıp kalkıp şükretmeleri gerekir. Çünkü Allah, hayatı, Rabbin adıyla okuma ve aydınlanma eksenine oturtmuştur ki insanlar, cehaletten nemalanan sahte tanrıların/tanrıçıkların tuzaklarına düşmesinler.

İnsanların yaşadıkları hayatları, dinleridir. İslam'ı bir hayat tarzı olarak benimseyenlerin hayatlarında tezahür eden şey, Allah'a teslimiyetten başkası değildir.

İslam'ın son mübelliği Muhammed (s.), “Namaz, dinin direğidir.” buyurmuştur. Dolayısıyla Müslüman olanların, namaz merkezli bir hayat yaşamaları söz konusudur. Namaz merkezli hayatın ne demek olduğunu, namaz merkezli bir hayatı yaşayanlar anlayabilir.

Namazın insan hayatında ortaya çıkabilecek yararları ki “kötülükten ve çirkin şeylerden alıkoyma” özelliği gibi durumlar, ancak namazın kendi şartlarının yaşandığı ortamlarda mümkündür.

İslam'ın egemen olmadığı toplumlarda, namazı sevap derlemesi olarak gören sayısal hesapçı Müslümanlar üzerinde namaz kılmanın, ibadeti yerine getirmiş olmaktan başka bir yarar sağlamadığı gerçektir. Oysa namazın psikolojik olarak daha geniş yelpazede Müslümanlara sağlayacağı, hayatın anlamlandırılmasına katkı sağlayacak namaz ahlakı diye ifade-
lendirebileceğimiz faydaları mevcuttur.

Dünyevi olarak yaptığımız işleri, hem kendi adımıza beğenme hem de başkalarının beğenisine sunma gereği duyarız. Birbirimize takdim ettiklerimizi beğendirme zorunda hissederiz kendimizi. Ev hanımları, yaptıkları yemeklerin beğenilmesinden; ortaya bir iş koyan kişi ise yaptığı işin takdir edilmesinden hoşlanır. Allah'a takdim ettiklerimizin beğenilmesi konusunda ise aynı hassasiyeti göstermeyiz. Bunun nedeni, Allah'ın takdirlerinde açıktan ifade olmayışından ya da kulun bu takdirleri görme kabiliyetinin zayıf olmasındandır. Allah'ın takdiri, kulun durumunun iyileştirilmesi ile belirginleşiyor. “Sadaka, ömrü uzatır.” ve “Siz eğer takva sahibi olursanız Allah sizi yerin altından ve üstünden rızıklandırır.” hadisi, kulluğuna özen gösterenlerin dünyevi akıbetlerini anlatmaktadır. Allah'a kulluğuna özen gösterenlerin hayatlarında ciddi anlamda bereket vardır. Yapılan işlere Allah mutlaka elini katar ve işler

bereketlenir. Dolayısıyla Allah'a takdim ettiğimiz ibadetlerimiz ve davranışlarımız konusunda da daha hassas davranmalı, beğendirme kaygısında olmalıyız.

Hayat, aslında anlarla inşa edilen güzel bir eylemler yumağıdır. Her anın eylemine dikkat eden, bütün anlarını güzelleştirme kabiliyetine sahip olur. Hatta zaman içinde işleri güzelleştirme, kulun melekesi hâline gelir. Hayatı şuur hâlinde yaşayanlar, bugünün tabiriyle zamanı ve mekânı güzelleştirme uzmanıdır.

Gündelik hayatta hangi şeyi hayatın merkezine oturtmalıyız? Maddeci hayatın propagandacıları bugün yeryüzüne hâkim oldukları için insanları maddeye esir edebilecek her türlü eylemi yürürlüğe koymuş durumdadırlar. Bu anlayışa göre din, hayatın dışında tutulmalıdır. Eğer böyle olursa insanların daha çok tüketme moduna sokulması kolay olacaktır. Şayet bizim gibi geçmişi İslam olan ve bundan hâlâ pay taşıyanlar söz konusu ise o zaman maddecilere göre din, hayatın tamamlayıcı unsurudur. Eğer din konusunda daha hassas iseniz o zaman din, toplumların olmazsa olmazlarından fakat hayatın merkezine konulması gereken bir esas değildir. Böyle bulanık bir zihniyetin egemen olduğu dünyada sağlıklı bir din algısına sahip olmak asla mümkün değildir.

Hayat dediğimiz eylemler yumağını hangi esaslara göre yaşıyorsak, dinimiz odur. Hayatın, Allah'ın isteklerine göre yaşanması bir zorunluluktur. Çünkü bu, insan için sağlıklı olanıdır. Hayatın, Allah'ın belirlediği esaslara göre yaşandığı toplumlarda her davranışın merkezinde Allah bilinci mevcuttur ve hareketlerin sunulduğu, onandığı merci Allah'tır. Böyle bir toplumda hayatın merkezinde namaz vardır. Namaz, sürekli kontrol altında yaşayan kulun muhasebe eylemidir. Namaz

aynı zamanda, kulun, Allah'ı unutmadığını, bizzat kendisiyle konuşarak ifade etme eylemidir.

Bu çalışma, böyle kaygılardan yola çıkarak kendimizin beğendiği, özenilmiş ibadetlerin, Rabbimiz tarafından da beğenileceği ve takdir edileceği anlayışında olmamız adına yapılmış bir çalışmadır. Bu risale, iyi ve güzel yazmış olma kaygısıyla yazılmış bir kitapçık değildir.

Doğru adına ne varsa hepsinin sahibi Rabbimiz olan Allah'tır. Bizler, Rabbimizin bize gösterdiği doğrular arasından ancak çabalarımız kadarını bulabilmekteyiz. Rabbimizden temennimiz, hakikati keşfetme konusunda idrakimizi açsın, keşfettiklerimizin sırrına yaşayarak vasıl olmayı nasip eylesin.

Varlık Sebebi

“Ben, insanları ve cinleri ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.” (Zâriyât, 51/56)

İnsanın yeryüzündeki varlık sebebini açıklayan en net ifade bu ayeti kerimedir.

Ayet bu kadar net ifade taşımasına rağmen insanoğlu, bu gerçeği kamufle eden dünya hayatının süsleri karşısında şeytanın saptırmaları ve nefsinin sınır tanımayan yönlendirmeleriyle dünya hayatını, varlık sebebini önüne koyarak imtihanı kaybetmektedir.

Allah azze ve celle, hakim olan kitabında,

“Kadınlara, evlatlara, külçe külçe biriktirilmiş altın ve gümüşe, otlığa yayılmış atlara, küçükbaş hayvanlara ve ekinlere karşı aşırı tutkunluk, insanlara cazip gösterildi. Bunlar, dünya hayatının nimetleridir. Oysa asıl varılacak yer, Allah katındadır.” (Âl-i İmrân, 3/14) buyurmaktadır,

İnsanların uyarılmaları, Allah Teala'nın rahmetinin tecellisindedir. Allah (cc.) insanı yeryüzüne imtihan için gönderir-

ken, yanına uyarıcı belgeleri de vererek gönderiyor. Buyuruyor ki “Ben seni yeryüzüne, bana kulluk etmek üzere gönderiyorum. Dünya hayat ve şeytan isimli iki gerçek, seni, benim yolumdan alıkoyabilir. Bunlara karşı dikkatli ol ve sakın ha kulluk çizgisinden dışarı çıkma!”

İnsan, bütün bu uyarılara rağmen şeytanın tuzağına düşmede fazla gecikmedi. Kabil, Habil’i öldürerek ilk başkaldırısı gerçekleştirmiş oldu. Rabbül-âlemîn, her zaman merhametiyile tecelli ederek insanların sapmalarını, hidayet rehberlerini göndererek doğrulttu. Ancak unutkan insan, nereden geldiği ve nereye gideceğini çabuk unutuyor ve kendini azaba uğratacak eylemleri gerçekleştirerek kendine ve her şeye zulmediyordu.

Tarih, insanın hidayetten sapmaları ve Allah’ın onu yeniden hidayete yöneltmesi sahneleriyle doludur.

Son Peygamber Muhammed (s.), insanlığın son hidayet kılavuzudur. O, bir resul olmakla beraber bir insandı ve her fani gibi o da sonunda kendisini yaratan ve son elçi olarak görevlendiren Rabbine vasıl oldu. Ancak arkasında, Allah’ın son kitabı Kur’an’ı ve sünnetini bizlere bırakarak gitti. Ve sıkı sıkıya tembihledi: “Eğer sapmak istemiyorsanız, Rabbinizin Kitab’ı ve benim sünnetime sıkı sarılın. Bunları terk ettiğiniz takdirde dalalete düşersiniz!”

Rabbimize kulluğun tek kurtuluş akçesi olduğunu öğrettikten sonra bize, onu gerçekleştirebileceğimizin yolunu da böylece öğretmiş oldu.

Öyleyse dünya, bizim gayemiz değil, gayemizi gerçekleştireceğimiz imtihan alanımızdır. Şeytan, nefs ve dünya üçgenine dikkat ederek yaşamak, temel prensibimiz olmalıdır.

Çünkü dünyadakilerden daha hayırlısı Rabbimizin katındadır:

“Deki: ‘Size bunlardan daha hayırlı olanı haber vereyim mi? Takva sahipleri için Rableri katında sürekli kalacakları, altından ırmaklar akan cennetler, el değmemiş eşler ve Allah’ın hoşnutluğu vardır. Hiç kuşkusuz Allah kullarını hakkıyla görür.” (Âl-i İmrân, 3/15)

Dünya Hayatı Allah’tan Gelinip Allah’a Gidilen Yolda İnsanın Ayak İzlerinin Tespit Edilmesi İçin Uğranılan Bir Gölgeliktir

Dünya, iki kapısı açık bir hana benzer. Bu hana gelenlerin konaklama süreleri bellidir. Aslında bu konaklama, birtakım testlerin uygulandığı açık bir laboratuvar sürecidir. Bu sürecin sonunda test raporlarını ellerine alan insanlar, kendilerini dünyaya gönderen Rablerine yeniden dönerler.

Müminler, *“Biz, Allah için varız ve yine O’na döneceğiz.”* derler. (Bakara, 2/156)

Bu ayeti en çok, vefat eden Müslümanların yakınlarını teselli etmek için kullanırız. Bu hakikatin ifadesi, bana bir resmi hatırlatır. Belki sizlerde bu resmi görmüşsünüzdür. Bir dünya resminin iki yanında merdiven vardır. Bulutların arasından gelen bir çocuk, merdivenleri tırmanarak dünyaya çıkar, daha sonra yaşlanmış bir şekilde merdivenden iner. Resmin diğer bölümünde, bir tabut ve cennet cehennem tasvirleri vardır. Ben bu resme baktıkça, insanoğlunun yeryüzündeki serüveninin bir iz tespiti olduğunu düşünürüm. Yani insanın imtihanı, bir ayak izi tespiti gibidir ve insan, Allah’a doğru yürüyüşü esnasında kendisine pusula ve harita verilerek hedefi bulması için oryantiring yaptırılan asker gibidir. Kendisine Allah’a döneceğini unutturmayan belgeler verilmiştir.

Allah’ın insanlara verdiği bu belgeler, Kur’an ve sünnettir. Kim bu belgeleri iyi okumayı becerebilirse tünelin sonundaki

aydınlık çıkışı bulabilir. Çünkü dünya hayatının sonundaki diğer çıkış kapısı karanlığa açılmaktadır.

Kıyamet günü insanın eline tutuşturulacak olan amel defteri, bir sonuç bildirgesidir. Öyle ayrıntılı bir şekilde hazırlanmıştır ki içinde hiçbir eylem ihmal edilmeden kayıt altına alınmıştır. İnsan, hayatı boyunca yapmış olduğu bütün amelleri orada görür. İyi bir sonuç bildirgesine sahip olamamışsa faydasız bir pişmanlık hâli onu kaplayacaktır. Ancak geri dönüş ve telafi imkânı olmadığı için bu pişmanlık duyguları ona vah tühlerden başka hiçbir fayda sağlamayacaktır.

Ve insan, dünyada bıraktığı izlere bakarak geçmişine yanacaktır. Oysa dünyada, gittiği yolun yanlışlığına bakmadan sadece nefsinin ve şeytanın seslerine kulak vermiş ve kendisini Rabbine çağırان münadilere kulak asmamıştı. Geçici bir süre ikamet ettiği dünya gölgeliğini ebedî, oradaki saltanatını da hiç bitmeyecek sanmıştı.

Şeytan, Âdem'e (as.), ebedîlik ağacı diye yasak meyveyi yedirmişti. Dünyada da aynı masalı bütün bir insanlığa yutturmaktadır ve insan, Allah'ın kendisine gitmemesini söylediği yolda yürüyerek aleyhine olacak ayak izlerini geride bırakarak Rabbine doğru kaçınılmaz bir şekilde yürümektedir.

Dünya Hayatı Müminin Vuslat Yürüyüşüdür

Mümin bu dünyada gurbette gibidir. Halkın diline yerleşmiş olan “yalan dünya”, “fani dünya” ifadeleri, müminlerin dünyaya fazla güvenmemesi gerektiğini, aslında varılacak gerçek bir mekânın varlığı anlayışını ifade eder.

Yaratıldıktan sonra cennete konan Âdem atamız, şeytanın kendisini oradan çıkarmak için uydurduğu yalanlara kanmasının ardından mihnet ve meşakkat ortamı olan dünyaya tenzili rütbe olarak indirildi.

Yaşanılan her anda ilahî atmosferi hissetmenin ve mutluluğuna ermenin mümkün olduğu cennet ortamından, insanın ilahî kaynakla irtibatını unutturacak, dünya zinetleri ve meşakkati ortamına indirilmek, insanın içindeki ruh dünyasının aslına dönme duygusunu yok edememiştir. İnsanın içinde bu asla dönme duygusu bir itici güç olarak motivasyon aracı olarak hep durur.

Allah Teala, “*Şeytanın adımlarını takip etmeyin!*” buyurmaktadır. Çünkü şeytan, insanın apaçık düşmanıdır. Şeytanın adımları takip edilmeyecekse takip edilecek olan nedir? Tabii ki insanı Allah’a götüren yolun aydınlatıcıları olan peygamberlerin adımlarıdır.

Peygamberlerin adımlarını takip etmek, kulları Allah’a götürür. Böylece insanoğlu, imtihan alanından başarılı bir yürüyüşle ayrıldığı ruhlar âlemine yeniden kavuşmuş, yani özüne dönmüş olur.

İnanmayan insanlar da bu dünya hayatın sonucunda Allah’a kavuşacaklardır. Bir farkla ki kâfir/müşrik olanlar, dünya hayatın çekiciliği karşısında kendilerini kaybetmiş ve Allah’a kavuşacağı günü unutmış olmanın kendilerini düşürdüğü acı akıbetle Allah’a kavuşacaklardır.

Müminle kâfir/müşrik arasındaki yegâne fark, ruhun kabullendiği kıstaslardır. Mümin, Rabbine doğru yürüyüşte kabul ettiği kıstaslar gereği, dünya hayatının anlık çekiciliğini terk etmekle, bazı dünya zevklerinden mahrum kalmış gibi görünebilir. Kâfir/müşrik ise farkını ancak yaşayarak anlayabileceği, fakat yaşadıkları nedeniyle asla erişemeyeceği ahiret zevkleriyle, bu geçici zevkleri birbirine karıştırır. Yalancı dünyanın zevklerini tatmakla mutlu olduğunu zanneder. Küfretmesi sebebiyle ahiret zevklerinin ne olduğunu dahi öğrenme imkânı hiçbir zaman olmayacaktır.

İnsan için gerçek zevk ve hazlar, ruhun fitratını bozmayan zevk ve hazlardır. Bunlar, kesinlikle ölçülü olan zevk ve hazlardır. Aşırıya kaçan, kontrolsüz, sınırsız olan zevk ve hazlar, Allah'a giden yolun dikenleridir. Mümin, bu dikenlerden kendini koruyarak emin adımlarla Allah'a kavuşacağı istikamete mutlu ve bahtiyar olarak devam eder. Sonunda kendisinin, Rabbinden; Rabbinin ise kendinden hoşnut olduğunu görerek varlık gayesine ulaşmış olur.

Ahret gününü tasvir eden ayetlerde, dünya hayatına geri dönüp bakan kâfirlerin/müşriklerin hiçte iyi bir iz bırakamamaları sebebiyle amel defterlerine baktıklarında her şeyin küçük büyük kaydedilmiş olmasına hayret ettiklerini görürüz. Müminlerde ise yüzlerini ağartacak bir amelle Rablerine kavuşmuş olmanın verdiği vuslat duygusu vardır. Artık hasret bitmiştir. İmtihan alanından Allah'la irtibatı koparmadan Rabbe kavuşulmuştur.

İbadetler Dünya Hayatının Keşmekeşi İçinde Allah İle İrtibatın Tazelendiği Ruhun Yaratıldığı Kaynaktan Güç Tazelemesi Yaptığı Eylemlerdir

Dünya hayatı, gündelik meşguliyetlerle doludur. Rabbimiz bunu Müzzemmil suresinde şu şekilde dile getirmektedir:

1. *Ey örtünen! (Peygamber)*
2. *Gecenin birazı hariç olmak üzere geceleyin kalk (namaz kıl).*
3. *Gecenin yarısında kalk yahut yarısından biraz eksilt.*
4. *Veya bunu arttır ve ağır ağır Kur'an oku.*
5. *Doğrusu biz, senin üzerine ağır bir söz bırakacağız (Kur'an vahyedeceğiz).*
6. *Çünkü gece kalkışı, hem daha etkili hem de söz bakımından daha sağlamdır.*

7. *Çünkü gündüz senin için uzun bir meşguliyet vardır.*

8. *Rabbinin adını an ve bütün gönlünle ona yönel.*

Rabbimiz, henüz peygamber olmuş, elçisi Muhammed'e (s.), gece ibadetini emrederken gündüz meşguliyetlerinin onda meydana getireceği manevi erozyonun önüne geçebilmek için geceleyin kalkarak namaz kılmasını ve Kur'an okumasını emretmektedir. Hatta burada iki şıklı bir tavsiye yapılmaktadır. Birincisi, "*Gecenin yarısında uyanık ol, ya bu miktarı biraz eksilt.*", ikincisi ise "*Ya da arttır da ağır ağır içinde Kur'an okuduğun namazı kıl.*" Bana göre iki şıklı bu tavsiye şu anlama geliyor: Gündüz yaşadığın yoğunluğunu göz önünde bulundurarak kaybettiğin manevi enerjiyi yeniden telafi edecek miktarı kendin ayarla ve gece ibadetinin süresini ona göre belirle.

Sürekli meşguliyeti Allah'ın dini olan birisine yani peygambere, Rabbimiz böyle bir tavsiyede bulunuyorsa ki o dönemde gece namazı kılmak bütün müminlere vacibe idi. Bütün meşguliyeti dünya olup, gündelik hayat içinde fırsat buldukça alelacele namaz kılan insanlara ne tavsiye etmeli ona siz karar verin!

İbadetler, dünya keşmekeşinden sıyrılarak insanların Rablerine sığındığı ve O'na olan bağlılığın tekrar edildiği ve yine insanın, kendine dair şeyleri Rabbinden niyaz ettiği eylemler olduğuna göre ibadet esnasında insan, Rabbi ile beraber olmanın hazzına erebilmelidir. O takdirde insan, kaybettiği manevi enerjiyi yeniden kazanabilir.

İnsan illa ki manevi enerji kaybetmek durumunda değilse mevcut enerji potansiyelini daha da arttıracak demektir. Sonuçta istenilen ve elde edilmesi arzulanan durum bu olduğuna göre, gece ibadetinden elde edilmek istenen maksat hasıl olmuş demektir.

İnsanın, sürekli olarak dünya işleri ile meşgul olarak manevi enerjisini yitirmesini, araçlarda kullandığımız akümülatörün şarj olmadan kullanılmasına benzetebiliriz. Eğer aracın enerji kaynağı, kaybettiği enerjisini yeniden kazanarak çalıştırılmazsa, araç yeniden çalıştırılırken başka bir enerji kaynağına ihtiyaç duyulacaktır. Yok eğer çalışma esnasında kaybettiği enerji yeniden üretilerek kendisine iade edilirse zindeliğini ve her başlangıç hareketindeki verebileceği gücünü koruyacaktır.

Müminin ibadetler esnasında kazandığı manevi enerji, onu insan yapan değerleri zinde tutacak ve her an Rabbi ile beraber olmanın verdiği anlayışla, dünyaya ve eşyaya bakışı diğer insanlardan farklı olacaktır. Ona göre, dünya ve içindekiler, tüketilen bir meta olmak yerine değerince kullanılması gereken bir emanet olarak algılanacaktır. Bu anlayışa sahip olan insanların hüküm sürdüğü dünya, kirletilmeyen ve cennet misali yaşanan bir ortam olarak kalacaktır.

Allah'tan Geldik Allah'a Gideceğiz Ayeti Müminler İçin Bir Yol Haritasıdır

İnsanlar, hayatları boyunca kendilerine hedefler belirleyerek ömürlerini tüketirler. Bu hedefler, insanların dünyaya bakışları ile doğru orantılıdır. Dünyayı kendine hedef olarak seçenlerin, dünyalık hedefleri ve programları hep dünya üzerindedir. İnsanların hedef koymadaki çapları da yine zihinsel alt yapıları ile doğru orantılıdır.

“İnsanlara kadınlar, oğullar, yüklerle altın ve gümüş yığınları, salma atlar, davarlar, ekinler kabilinden aşırı sevgiyle bağlanan şeyler çok süslü gösterilmiştir. Hâlbuki bunlar, dünya hayatının geçici faydalarını sağlayan şeylerdir. Oysa varılacak yerin (ebedi hayatın) bütün güzellikleri Allah katındadır.

De ki: 'Size, o istediklerinizden daha hayırlısını haber vereyim mi? Korunan kullar için Rablerinin yanında cennetler var ki altlarından ırmaklar akar, içlerinde ebedi kalmak üzere onlara, hem tertemiz eşler hem de Allah'tan bir rıza vardır. Allah, o kulları görür.' (Âl-i İmrân, 3/14-15)

Bu iki ayet, insanların hangi hedeflere yoğunlaşması gerektiğini bize anlatmaktadır.

İmanı zayıf olanların dünya zinetleri karşısındaki zayıflıkları, onlara, hedef belirlemede dünyalıkları tercih ettirecektir.

İman edip salih amel işleyen müminler ise mutlak hayırlısına yönelik hedeflere kilitlenecektir.

Kur'an-ı Kerim, Allah'ın, insanları ikna etmek için gönderdiği bir kitaptır. Hidayet rehberi oluşu bir bakıma bu anlama gelir. İnsanı engin hedeflere doğru yönlendirir. İçerisinde, insanların çoğunlukla peşinden koştuğu dünyalıkların bir oyun ve eğlence olduğunu ifade eder ve ahiret saadetinin kalıcı ve daimi nimetleri anlatılır.

Yeryüzündeki varoluş hikâyesi, kutsal bir yolculuğun geçiş sürecidir. İnsan, yeryüzünde var olan aldatıcı meşguliyetlerin tuzağına düşmemelidir. Çünkü onun geldiği yer, varacağı yerdir. Geldiği yerin değerlerine aykırı bir hayat yaşamak, yeniden Allah'a vasil olduğunda onun sevgi ve muhabbetinden uzaklaştırılmayı gerektirir.

İnsanlar, ahiretteki azabın ceennem ateşi olduğuna inanırlar. Oysa ahirette insanoğlu için en büyük azap, Allah'ın rızasına yeniden ulaşamamaktır. Çünkü insan, dünyaya gelmeden Allah'ın rıza dairesindeydi. İnsan, dünyadaki yaptıkları sebebiyle ahirette rıza dairesinden çıkarılabilir. İnsanların bir kısmının Allah'ın rızasına kavuştuğu ve tek kurtuluş yolunun bu olduğu zamanda O'ndan uzak kalmak, en büyük azap olsa gerekir.

Dolayısıyla müminlere bir yol haritası olan “*Allah’tan geldik, Allah’a döneceğiz.*” ayeti, sadece ölüm vesilesiyle hatırlanmamalı, bütün bir hayatı kuşatıcı, inşa edici bir yol haritası olarak kabul edilmelidir. Allah’a doğru akıp giden hayatın rotasını Allah’ın arzularına göre belirlemek en akıllıca iş sayılmalıdır.

Sorumlu Kimdir

Allah Teala’nın sorumlu tuttuğu kişiye, din terminolojisinde mükellef denir. Mükellef, kendisine sorumluluk teklif edilen kişi demektir. Sorumlu olmak için ilk şart, Müslüman olmaktır. Dolayısıyla Müslüman olmayan birisinin sorumluluğu söz konusu değildir. Daha sonra akıllı olmak ve bülüğ çağına ermek gelir. Yani deli olmamak ve insanın kendi soyunu devam ettirebilecek yaşa gelmek, sorumlu olmanın diğer şartı sayılmıştır.

Hayatın, din adına sorumlulukta başlangıç noktası bülüğ çağıdır. Bu çağa gelmeden önce yapılması gerekli olan şey, insanın, ibadetleri yapmaya alıştırmış olmasıdır. Hatta bu döneme gelmeden çocuklar, abdest almayı ve namaz kılmayı öğrenmeli ve temyiz çağından itibaren namaz kılmaya başlamalıdır. Çünkü ilerleyen yaşlarda namaza alışmak, namaz kılmanın toplumsal olarak yerine getirilmediği ortamlar ve zamanlarda kolay değildir.

Müslüman olmayan kimselerin yaptıkları güzel işler, bu işler, hep birilerinin kafasını karıştırmıştır. Müslüman olmadığı bilinen birilerinin insanlık adına geliştirdiği ve insanların faydalandığı buluşlar sebebiyle bu tür insanların cennete gideceğine dair avam arasında oluşmuş yanlış kanaatler vardır.

İnsanların yaptıkları iyi işler, iman merkezli olmadığı sürece, onu cennete sokmaya yeterli değildir. Cennete girmenin

ilk anahtarı, imandır. İman, güçlü ve yönlendirici bir faktördür. İman edenlerin kötü bir insan olması asla mümkün değildir. İman ettiğini söylediği hâlde kötülük yapanların imanı, kalplerinde değil dillerindedir.

İnsanlar, yaptıkları işlerde niyetlerine göre değer kazanırlar. Yapılan işlerin Allah'ın rızasına ve onun hoşnutluğunu kazanma esasına uygunluğu, o işi Allah katında kabul olma adına kategorize eder. Allah'ın rızasına uygun işler mutlaka güzelliklerle doludur ve insanların yararınadır.

İnsanların yapmış oldukları işler, sahiplerinin niyetlerine göre amel defterlerine kaydedilir. Bu işler güzel şeyler olsa bile, yapanın ondan elde etmek istediği sebeplerin farklı olmasını engellemez. Kimileri, yaptıkları işi dünya menfaatlerini elde etmek için yapar ki bir şekilde amacına ulaşır. Kimileri de yaptıkları işi Allah'ın rızasına kavuşmak, sevgisine erişmek için yapar, Allah da onlara böylece karşılık verir.

Akıl, insanın yaratılışında var olan, hakikati kavrama ve öncülleri kullanarak kıyas yapabilme melekesidir. Çocukluktan itibaren verilen bilgiler ve edinilen tecrübelerle oluşturduğu kıyas mekanizmasını işletmek suretiyle insan, aklını geliştirir. İnsanın çok akıllı olması, tecrübelerinden istifade ederek daha az yanılığa düşmesine vesile olur.

İslam, akıl dinidir sözü, her şartta doğruyu ifade etmez. Eğer insan, Allah'ın kendisine verdiği akıl terazisini, Allah'ın doğru dediği esaslara göre kullanırsa bu söz doğrudur. Şayet akıllı, Allah'ın koyduğu ayarlardan dışarı çıkarılmışsa, bu aklın, dini doğru değerlendirmesi mümkün değildir.

Allah Teala, Kur'an-ı Kerim'de müşriklere akletmelerini emretmektedir. Bize göre, müşriklerin akıllarında sorun var mıdır? İlk bakışta yoktur, niye? Çünkü onlarda bizim gibi dünyevi işlerinde doğru bildiğimiz şeyleri yapmaktadır fakat

akıl terazilerini, Allah'ın varlığı ve birliği konusunda oturtmaları gereken esaslardan başka merkezlere taşımışlardır.

Aklın temelini Allah'ın varlığı ve birliği konusunda yanlış merkezlendirenlerin, din ve dünya adına yaptıkları işlerde varlık sebebine aykırı davranmaları kaçınılmazdır.

İnsanlar, karşılaştıkları bilgileri daha önce oluşturdukları kanaatlere göre değerlendirir, kanaatler merkezinde oluşturdukları doğrulara göre, sonraki bilgileri kabul ya da reddederler. Bu merkezin inşasında anne, baba ve toplum etkilidir. Dolayısıyla bu merkeze konulacak bilgiler, merkeze önceden şifrelenmiş, yaratılış bilgileriyle aynı kodu taşıyorsa akıl, dini doğru değerlendirebilir. Yoksa İslam akıl dinidir sözü, doğruyu ifade etmez. Yanlış kanaat sahiplerinin akıllarına yatmayacak dinî meseleler ortaya çıkabilir.

Bülüğ çağı, iklim ve coğrafi şartların etkisiyle bölgeler arasında yaş olarak değişebilir. Bülüğ çağına ermek, bireysel anlamda sorumlulukların başlangıç noktasıdır. Bülüğ çağı, ergenlik dönemi olmakla beraber hayatın sorumluluklarını paylaşma, yerine getirme konusunda her zaman yeterli olmayabilir. Yani namaz, oruç gibi ferdi anlamda yerine getirilmesi gereken ibadetler bülüğle başlar ama evlilik, ticaret gibi sorumluluğun başkalarıyla paylaşıldığı işlerde, toplumların, çocukları yetiştirme ve olgunlaştırma özellikleri göz önüne alınarak değerlendirmeye tabi tutulmalıdır. Toplumsal bülüğ çağı göz önüne alınarak bu tür işleri yapma yetkinliği şartı aranmalıdır.

İnsanların ergenlik dediği bülüğ çağı, aslında sorumluluk alma adına önemli bir kriterdir. Fakat bugün bülüğ çağına ermiş çocukların, henüz ergen olmadıklarını, hayatın sorumluluklarını alma konusunda yeterlilik açısından zayıf kaldıklarını görmekteyiz. Bundan dolayı ergenlik kavramını iki boyutta

değerlendirmek gerekir. Birinci boyut, bireysel sorumluluk ve ibadetlerle ilgili olan aşama kabul edilmeli ve namaz, oruç gibi, insanın, kendini manevi anlamda tamamlayan ibadetleri yerine getirme sorumluluğunun başladığı dönem olarak algılanmalıdır. İkinci boyut ise toplumsal işlevle alakalı olan sorumlulukları yerine getirebilme gücünün başlangıcı olarak kabul edilmelidir.

Bugün insanların okul çağlarının uzaması, ailelerin çocuk eğitiminde eskiye nazaran aşırı kollamacı yaklaşımları, çocukları, bu anlamda sorumluluk alacak anlayıştan uzak tutmaktadır. Daha önceki dönemlerde çocukların erken yaşlardan itibaren hayata hazırlanması söz konusu iken bugün ilerleyen yaşlarına rağmen aileler, evlatlarını hâlâ çocuk yerine koydukları için hayatı paylaşma, ortaya konacak sorumluluk adına gençler yetersiz kalmaktadırlar. Bundan dolayı kişinin, kendinden başkalarını ilgilendirecek sorumluluk işlerinde fiziksel bülüğüleri esas kabul edilmemelidir.

Ticaret yaptığıında, evlendiğinde sorumlulukların yerine getirilebildiği, yani insanların, hayatın yükünü kaldırabildiği çağ, toplumsal bülüğü çağı kabul edilmelidir. İnsanların yetişme tarzları farklı olduğu için istisnalar olabilir, ama genel anlamda bugün insanlar, fiziksel ergenlik döneminden daha ileriki yaşlarda toplumsal anlamda sorumluluk taşıyabilecekleri döneme gelmektedirler.

Bilginin Kaynağı

İslam kaynakları, bilginin kaynağını iki olarak gösterir. Birincisi, vahiy; ikincisi ise tecrübe ile elde edilen ilimlerdir. Yani matematik, fizik, kimya, diğer sosyal bilimler bu alanda ifade edilebilecek ilimlerdendir.

Cenabı Hak, Hz. Âdem'i yarattığında ona bazı eşyayı göstermiş ve onların ismini öğretmişti. Bunun, görülen eşyanın isimlendirme yeteneği olduğunu söyleyen âlimler, insanoğlunun, yeryüzündeki eşyaya isim koyma özelliğini buraya dayandırmışlardır. Nitekim kullandığımız eşyanın, kullanım amacına uygun yapılan işle alakalı konulan isimler bunun örneğidir.

İnsan, yeryüzünde hayatını devam ettirirken ihtiyaç olarak belirlediği eşyayı üretme çabası içine girmiştir. İnsanoğlu, eşyanın geliştirilmesinde tabiatta var olan Allah'ın yarattıklarına bakarak icatlarını ortaya koymuştur. Geliştirilen her bir icadın varlığı, aslında Allah'ın ilmi ile yaratılmış eşyadaki kısmi hakikatin keşfedilmesinden başka bir şey değildir.

İnsanın yeryüzünde ihtiyaç duyduğu işlere ve eşyaya dair Allah'ın yol göstericiliği esastır. Kur'an'da mevcut bulunan iki hadise, bize, Allah'ın merhameti dairesinde yol göstericiliğinin her zaman esas olduğunu ortaya koyar.

Hız. Âdem cennetten yeryüzüne indirildiğinde, Allah'tan nasıl bağışlanma dileyeceğini bilmiyordu. Âdem'in, içinden geçirdiği pişmanlık hâlini kelimelere dökerek nasıl af dileyeceğini bilemediğini gören Allah, pişmanlığındaki samimiyyetine bakarak ona nasıl tevbe edeceğini öğretti.

Habil'le Kabil kıssasını çoğumuz biliriz. Orada Kabil'in, Habil'i öldürdükten sonra onun cesedini nasıl ortadan kaldıracığına dair bir fikri yoktur. Mâide suresinde bu olayı anlatan Rabbimiz, iki karga gönderdiğini ve bu kargalardan birinin diğerini öldürdüğünü anlatır. Daha sonra öldüren karga, öldürülenin cesedini toprağa gömer. Böylece insan, ölümlerini toprağa gömülmesi gerektiğini anlar. O günden beri insanlar, ölümlerini toprağa gömerek, cesedin yeniden aslına dönüşmesini sağlar.

İnsanın geliştirdiği keşifler ve icatlar konusunda da şunları söyleyebiliriz. Mucitler, keşifleri yaparken mutlak surette aşırı şekilde olaya yoğunlaşmış ve kafa yormuşlardır. Defalarca deneyler yaparak keşiflerini gerçekleştirmişlerdir. Onların bu yoğunluk esnasında tıklandıkları noktalarda Allah'ın ilhamla onlara destek vererek tıklandıkları merhaleyi aşmalarına yardımcı olduğu bir hakikattir.

İnsanın yeryüzündeki gelişimiyle ilgili olarak peygamberlerin ortaya koyduğu mucizeler ve icatlar, insanların ufkunu açmıştır. İlk elbisenin Hz. İdris tarafından dikilmiş olması, Hz. Nuh'un ilk gemi yapan, Hz. Davud'un demiri işleyen ilk insan olması, insanın yeryüzündeki serüvenine peygamberlerin katkısının ne derece önemli olduğunu ortaya koyar.

Dolayısıyla vahiyle gelen bilgilerle, sosyal davranışların şekillendirilmesi söz konusu olmuşken; tecrübe ile elde edilen gelişmelerde de Allah'ın koyduğu kurallar çerçevesinde elde edilen şeyler Allah'ın yol göstermesiyle mükemmelleştirilebilmiştir.

Burada ilginç olan en önemli konu, insanın bütün yapıp ettikleri, Allah'ın yarattığı ve eşyanın tabiatı dediğimiz kurallar çerçevesinde insanın eşyayı yeniden şekillendirmesinden başka bir şey değildir. İnsanoğlunun, eşyayı bu denli Allah'ın ilmi çerçevesinde insanın faydası için geliştirmesi, Allah'a teslim olması için yeterli sebeplerdendir ve bu şekilde Allah'ın yarattığı eşyadaki sırların keşfedilerek Allah'a teslimiyetin artması, Allah'ın hoşuna gider. Çünkü insanoğlu, ilmi ne kadar genişletirse Allah'ın kendine açmış olduğu alanda o kadar ileri gitmiş ve Allah'ın gücünü keşfetmiş olur.

Hayat Bilgisi

Yaşamak için gerekli olan ilk bilgiler, hayatımızın devam etmesi konusunda vücudumuzun yaşaması ve gelişmesi adına gerekli olan bilgilerdir.

Ayrıca ruhumuzun gelişmesi adına gerekli olan bilgiler de bu bilgilerin içinde düşünülmelidir. Bu bilgiler, anne ve baba tarafından eğitimleri çerçevesinde çocuklara verilir. Hayat için gerekli olan diğer tecrübi bilgiler de aynı şekilde anne, baba ve eğitim kurumları tarafından verilmeye çalışılır.

İnsanın yeryüzündeki varlık sebebi olan Allah'a kullukla ilgili bilgiler, çocuğun eğitiminde önemli bir yere sahip olmalıdır. Çünkü insan, gelecekte geliştireceği hayat anlayışını bu eğitime göre düzenler.

Bu konuda ilk olarak verilmesi gereken bilgi, sağlıklı bir Allah düşüncesidir. Allah'ın yaratan ve yaşatan olduğu ve bu konuda ortağının olmadığı, çocuğa gelişim sürecine göre anlatılmalıdır. Şayet biz anlatmıyorsak, anlatabilecek birilerine bu konuyu anlattırmalıyız. Çocuğun, ateşin yakıcılığını öğrenmesi ne kadar önemliyse bu konudaki bilgileri alması da o kadar önemlidir. Ateşin yakıcılığını öğrenmek, bu dünyada fizikî yararlar sağlarken; Allah'a olan doğru inanış ise insanın, hem yeryüzündeki varlık sebebinin doğru olarak gerçekleşmesine hem de eşyaya doğru bakış açısı geliştirmesine vesile olur. Mesela, ateşin yakıcılığını öğrenmesi, ona cehennemi doğru anlama konusunda yardımcı bir bilgidir. Ateş, ona ahiret muhasebesi duygusunu verir. Bu duygunun oluşabilmesi için var olması gereken ilk bilgi, Allah'a ve ahirete imandır.

Çocuklar, öğrenme döneminde çok soru sorarlar. Kullukla ilgili bilgilerin bir kısmı soyut kavramlar olduğu için onları, çocuklara doğru bir biçimde anlatmak ailelerin görevidir. Çocuğun usandırıcı derecede sorduğu sorulara onu ikna edecek

şekilde cevaplar verilmeli, ilk planda zihninde bulanık şeyler bırakılmamalıdır. Çünkü zihinde bırakılan bu bulanık bölgeler, ilerleyen yaşlarda çocuğa problem oluşturabilir.

Dini bilgiler, ekme kadar, su kadar hayat için ihtiyaç olan gerçek bilgilerdir. Çünkü yaşanan hayat tarzı, dinin kendisidir. Bu bilgilerden mahrum bırakılmış insanlar, kendileri için zaruret olan ekmeği ve yemeği dahi doğru dürüst değerlendireme anlayışına sahip olamazlar.

Peygamberimiz'in, "Çocuk, İslam fitratı üzere doğar, anne ve babası onu Yahudi, Hıristiyan ya da Mecusi yapar." sözü, başlangıçta insanın içinde var olan doğrulara dikkat çekmektedir. Bu doğrular, dış etkenler tarafından dejenere edilmezse insan, doğduğu fitrat üzere yaşar. Genelde ilk eğitici durumundaki anne ve babalar, kendi yanlışlarını çocuklarına benimseterek Allah'ın insan ruhunun genlerine koyduğu doğru şifreleri bozar ve çocuğu, kendi yanlışlarının dünyasına çeker anlamına gelmektedir.

Nitekim çocuklar, hayâ, doğruluk gibi ilk planda ortaya çıkabilecek tavırlarda fitrat gereği doğru olanı yaparlar. Anne ve babalar, onların bu güzel huylarını bozarak yalancı ve hayâsız hâle getirebilirler.

İnsanın fitratında var olan "bir olan ilaha tapınma duygusu", toplumlar tarafından değiştirilip insan, Allah'tan başkalarına kulluk ettirilebilir. Bu konuda öğretilen bilgilerin hiç biri gerçek bilgi değildir. Çünkü hakikatin sahibi olan Allah, Allah'tan başkalarına kullukla ilgili bilgilerin, zandan ibaret olduğunu; gerçek bilginin ise kendi katından indirilen olduğunu bildirmektedir.

İnsanlar, tapınma ile ilgili anlayışlarını mutlaka yüce bir kaynağa dayandırma eğilimi gösterirler. Hatta bazen kendi uydurdukları tanrısal düşüncelerin dahi Allah tarafından in-

sanlara bildirildiğini söyleyebilirler. Oysa Allah, kesinlikle insanın kendisinden başkasına kulluk etmesinin yanlış olduğunu söyler ve şirk anlayışının yanlışlığını anlatır. İnsanların aralarında yaygın olan bu anlayışların, kesin bilgiye dayanmadığını, insanlar tarafından kabul görmesi için yüce bir kaynağa dayandırılmış uydurma bilgiler olduğunu anlatır.

İnsan, kendisini yaratanı tanımazsa, hayatın gerçeğinden mahrum bırakılmış olur. Bu durumdaki bir insan, yaratanın varlığına koyduğu ruhsal genetiğini tatmin edemez. Ruhun doyuma ulaşması, ancak Allah'a kulluğu yerine getirmekle mümkündür. Allah'a kulluğu yerine getirmeyen bir insan, ruhunu, yaratanın sevgisi ve ilgisinden uzak tuttuğu için acı çeker ve bu durum onun psikolojisini bozar.

İnsan ruhu, hayat dediğimiz dünya serüvenini devam ettirirken, daha önce var ediliş sebebiyle ilgili olarak, Rabbine verdiği sözü hiçbir zaman unutmaz, bunu dünya hayatında direkt olarak hatırlamasa bile bu düşünce, ruhun derinliklerinde durur ve ona göre davranılmadığında olumsuz tepkiler verir. İman etmeyenlerin dünya hayatından asla tatmin olmaları, bu tepkilerdendir. İnsanın dünya hayatında ailesi, eğitim kurumları ve toplum tarafından sokulduğu hayat çizgisi, geçmişte verdiği söz ile doğru orantılı bir çizgiye mutlu ve bahtiyar olur. Allah'a kulluk çizgisinden uzak bir anlayışa sokulmuş olanlar, şayet kendi çabalarıyla da hayatın gerçek bilgisine ulaşamazlarsa, hem bu dünyada hem de ahirette bedbaht olurlar.

Yeryüzündeki varlık sebebini kavramış olan insan, bencilce bir hayat sürerek yeryüzünü israf etmez, eşyayı hor ve hakir olarak kullanmaz, sonuçta eşyanın, Allah tarafından yaratılmış, ihtiyacı karşılama maksadına ait olduğunu bilir, hatta onu kullanırken saygı içinde ona değer vererek kullanma eğilimin-

de olur. Böyle bir anlayışa sahip olmak, eşyaya, çevreye saygılı bir hayat anlayışını kazandırır. İnsan mutluluğunun temel yapılarından birisi de kendine ve etrafına saygılı olma duygusudur ve bu duygu, mutluluğun bir parçasıdır. Allah'ın bizim imtihanımızı gerçekleştirmek üzere dünya üzerinde yaratmış olduğu bu kadar çok imkânı sevgiyle kucaklamak, onların varlık sebebine saygı duymaktır. Onların varlık sebebi bize hizmet etmektir. Bize hizmet edene saygıyı, bize hizmet ettirenden dolayı zevkle yerine getirmeliyiz. Yunus Emre'nin "yaratılanı severiz yaratandan ötürü" sözü, bunu çok güzel ifade etmektedir.

Yiyecek ve içecekleri bir canavar gibi tüketmemeli, insanca istifade etmeyi bilmeliyiz. Yemek yerken ve su içerken alelacele onları midemize indirmek, onları tüketmektir. Yavaş yavaş kendi sağlığınıza saygı duyarak, yiyip içtiklerimize saygı duyarak yemek ve içmek, her iki açıdan yani kişinin kendisi ve kullandığı yiyecek ve içecek nesnelere açısından daha sağlıklı bir yaklaşımdır.

Bir olan Allah'a inanma düşüncesi, aklımızın ilk temel düşüncesidir. Yeryüzünde dış etkilerden korunmuş insan, bunu kendi aklıyla bulacak kapasitede yaratılmıştır. Onun için kaynaklarda, Allah'ın varlığını bulmak, akıl ve nakille mümkündür denilmiştir. Akılla bulunan bu hakikat, nakille mükemmelleştirilir ve gerçek yerine oturtulur.

İkinci olarak, insanın kazanması gereken düşünce, ahiret bilgisidir. Ahiret bilgisi, hesap bilincini geliştirir. Muhasebeye dikkat eden bir insan, başkalarına karşı haksızlık yapmaz, çünkü başkalarına yapılan haksızlığın hesabını vermek zorunda olduğunu bilir. Dolayısıyla başkalarına yapılan haksızlık, kendisine yapılan haksızlıktır.

Kur'an-ı Kerim'de Rabbimiz birçok yerde, Allah'a ve ahiret yurduna imanı bir arada zikreder. Allah'a inanan bir insan, Allah'tan gelecek bütün bilgilere de inanır. Meleklerle, kitaplara, peygamberlere inanmak bu kabilden bilgilerdir. Ayrıca ahirete iman düşüncesi de bu silsile içinde oluşması gereken bir düşüncedir. Ahirete imanın ayrıca belirtilmiş olması, hatta bu konudaki imanın yakın derecesinde olacağına defaatle zikredilmiş olması, bu konunun ehemmiyetle üzerinde durulmasını Allah'ın istemesinden kaynaklanmaktadır. Bu konuda sağlam bir imana sahip olan Müslüman, asla başkalarına yanlış bir davranışta bulunmaz, çünkü hesabı vardır ve bu hesap, hata kaldırmayan bir hesaptır. Tolerans, kayırmacılık bu hesapta asla yoktur. Hak sahibi kim ise buna Allah müdahil olmaz. Affedebilecek olan, hak sahiplerinin kendisidir.

İnsan Tüketici Midir?

İnsanoğlunun yeryüzünde varlık sebebi, Allah'a kul olup olmadığının tescilidir. Allah (cc.), insanı yeryüzüne indirmeden, hilafet misyonu ile görevlendirmiştir. Yeryüzünde Allah'ın halefi olan bir varlığın halefi olduğu varlığa muhalefet etmesi düşünülemez.

Yeryüzünün imar edilmesi insana görev olarak verildiğine göre, insanın yeryüzünü israf etmesi, hoyrat bir biçimde kullanması ya da ifsat etmesi, bozması düşünülebilir mi? Asla. Yeryüzünü imar eden, kendine yararlı bir şekilde yeryüzünü kullanırken, tüketme, yok etme anlayışına asla sahip olamaz. Dolayısıyla insan, yeryüzünü, eşyayı tüketen değil, ondan faydalanan ve faydalanırken aşırıya kaçmayandır. Hâl böyle olunca dünya, insana fayda vermeye devam edecektir.

Yeryüzünde oluşturulan medeniyetler, özde var olan temel anlayışın ürünü olarak yeryüzünü israf ya da imar ederler. Bu-

gün dünyanın içine düştüğü fizikî sorunların temelinde, tüketme, israf etme anlayışına sahip Batı medeniyeti vardır. Temel anlayışın, daha çok üretmek ve daha çok kazanmak olduğu bu düşüncenin ürünü olarak dünya nimetlerine hükmetmeye çalışan, kendinden başka egemen kabul etmeyen ve şartların kendi lehine gerçekleşmesi adına başkalarını yok sayan, azgın bir insan tipi ortaya çıkmıştır.

Eşyayı tüketme adına moda rüzgârlarıyla kıskırtan, sürekli değişkenlik peşinde koşan, tatmin olmayan bir yapıya sahip insan tipinin üretilmesiyle daha çok satabilen bu tüketim pazarlamacıları, maalesef dünyanın gelecek yüzyıllarını insanlığa pazarlayarak insanlığın gelecek ömrünü kısaltmakta ve dünyayı mahvetmeye devam etmektedir.

Bizim geleneğimize göre, eşyanın kullanılmasında, faydalanma ve faydalandırma anlayışı hâkimdir. Atalarımız tarafından alınan eşya, evladiyelik mantığıyla alınır ve kullanılırdı. Gündelik ihtiyaçlara yönelik istifçilik mantığı da olmadığı için çabuk bozulacak türden olan gıda maddeleri de israf olmazdı.

Diğer türden eşyada da eskimeden atma mantığı olmadığı için dünyanın kaynakları lüzumsuzca tüketilmezdi.

Aslında namaz konusu içinde böyle bir başlığa gerek var mıydı diye düşünülebilir. Fakat dinin bir bütün olarak insana kazandıracığı temel anlayış içinde bunun mutlakla göz önüne getirilmesi gerekir. Namazdaki verimlilik, hayatın her yanını kuşatır. Müminin eşyaya bakışını sağlıklı hâle getirir.